

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mateja Sevšek

**Medijska reprezentacija brezdomcev in njihova
samoreprezentacija v uličnem časopisu**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mateja Sevšek

Mentorica: doc. dr. Mojca Pajnik

**Medijska reprezentacija brezdomcev in njihova
samorepresentacija v uličnem časopisu**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2011

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorici doc. dr. Mojci Pajnik za vso pomoč in strokovno usmerjanje pri pisanju diplomskega dela. Hvala tudi moji družini za vso spodbudo in potrpljenje, ki so mi ju dajali skozi vsa štiri leta študija ter podporo v času nastajanja diplomskega dela.

Medijska reprezentacija brezdomcev in njihova samoreprezentacija v uličnem časopisu

Delo obravnava razlike med novinarskimi besedili v dveh najbolj branih slovenskih dnevnikih, *Delu* in *Slovenskih novicah*, in prispevki v uličnem časopisu *Kralji ulice*. Cilj je ugotoviti, na kakšen način so množični mediji v obdobju od začetka leta 2009 do konca leta 2010 obravnavali brezdomce, s katerimi besedami so jih označili, kakšne so bile teme člankov in pozicioniranje. Kot nasprotje temu je vključena analiza prispevkov brezdomcev, katere namen je prikazati, kako ti vidijo sami sebe in svoj položaj v družbi. Prispevki v uličnem časopisu prikazujejo življenjske zgodbe brezdomcev in se glede tematike ter diskurza zelo razlikujejo od objav v množičnih medijih. Vsi prispevki so bili analizirani kvantitativno s statistično analizo in kvalitativno z diskurzivno analizo. Analiza pokaže, da v množičnih medijih o brezdomcih prevladuje negativna reprezentacija, povezana s kaznivimi dejanji. Problem je ravno v tem, da so brezdomci v medijih predstavljeni in nato v javnosti prepoznani skozi vse opise, trditve, obsodbe in klasifikacije, ki so posredovane s strani medijev.

Ključne besede: brezdomci, ulični časopis, reprezentacija, samoreprezentacija, množični mediji.

Media representation of homeless people and their self-representation in street newspapers

The following thesis deals with differences among journalistic texts in the two most widely read Slovenian dailies, *Delo* and *Slovenske novice*, and articles in the street paper *Kralji ulice*. This thesis aims at discovering how did the mass media present the homeless during period from the beginning of 2009 and the end of 2010, what were the words used to describe them, what topics did the articles deal with, and positioning. Furthermore, as a contrast, the thesis includes an analysis of articles written by the homeless, which aimed at presenting their own perspectives of themselves and their own position in the society. Articles in the street paper portray life stories of the homeless, and topics and the discourse vary considerably from the publication in the mass media. All contributions were analysed in a qualitative way using a statistical analysis and in a quantitative way using a discourse analysis. The analysis reveals that the mass media presented the homeless in a negative way, in relation with criminal deeds. The problem is that the homeless are presented in the media and then recognised in the public through all those descriptions, statements, judgements and classifications.

Key words: the homeless, street paper, representation, self-representation, mass media

Kazalo

Uvod.....	6
1 Brezdomci kot marginalizirana skupina potisnjeni na rob družbe.....	7
2 Vzroki in dejavniki brezdomstva ter oblike pomoči.....	9
3 Brezdomstvo v Sloveniji.....	11
4 Ulični časopisi kot glas in samopomoč brezdomcev	12
5 Razlike v reprezentaciji brezdomstva v množičnih in alternativnih medijih.....	14
6 Uporabljena metodologija pri raziskovanju (samo)reprezentacije brezdomcev.....	17
7 Reprezentacija brezdomcev v množičnih medijih	18
8 Samoreprezentacija brezdomcev v uličnem časopisu <i>Kralji ulice</i>	26
9 Zaključek.....	31
Literatura	33
Prilogi	36

Kazalo prilog

Priloga A: Seznam analiziranih prispevkov objavljenih v <i>Delu</i> in <i>Slovenskih novicah</i>	36
Priloga B: Seznam analiziranih prispevkov objavljenih v <i>Kraljih ulice</i>	38

Kazalo tabel

Tabela 7.1: Razvrstitev člankov glede na uporabljeno besedo/besedno zvezo, ki opisuje brezdomce v dveh osrednjih slovenskih dnevnikih, <i>Delu</i> in <i>Slovenskih novicah</i>	19
Tabela 7.2: Razvrstitev člankov glede na mesec objave v <i>Delu</i> in <i>Slovenskih novicah</i>	20
Tabela 7.3: Razvrstitev člankov glede na temo v <i>Delu</i> in <i>Slovenskih novicah</i>	21
Tabela 7.4: Razvrstitev člankov glede na umešenost v <i>Delu</i> in <i>Slovenskih novicah</i>	22
Tabela 8.1: Razvrstitev člankov glede na uporabljeno besedo/besedno zvezo, ki opisuje brezdomce v uličnem časopisu <i>Kralji ulice</i>	27
Tabela 8.2: Razvrstitev člankov glede na glavno temo v prispevku uličnega časopisa <i>Kralji ulice</i>	28

Uvod

Naj za uvod podam dva opisa povezana z brezdomstvom. »Nekateri pravijo, da sem koprška legenda. Spet drugi, da sem "nori" Riko. Jaz pa vem, da sem brezdomec z ogromnim srcem in prijazno besedo, ki ima rad rujno kapljico ... Rad imam ljudi. Tudi tebe« (Riko 2009, 32). Tako je samega sebe opisal brezdomec Riko iz Kopra. »V opuščeni in povsem zanemarjeni prostorih zdaj najdejo prenočišče kvečjemu klateži in po vsej verjetnosti je v ponedeljek zvečer neznan brezdomec, ki bi bil neznančno vesel tudi sobice z eno samo zvezdico, zakuril ogenjček, da bi se malce ogrel, potem pa je pobegnil, ko ga je iz drevežja vrglo prasketanje in so plameni zajeli staro šaro in smrdljive žimnice« (Delo 2010b). Tako pa je brezdomca na splošno opisal novinar Dela. Iz teh dveh primerov je vidna razlika v prezentaciji brezdomstva, medtem ko se je brezdomec opisal kot dobrega, lahko v drugem primeru vidimo, da so brezdomci predstavljeni na nekoliko posmehljiv in ciničen način. Čemu takšna razlika v reprezentaciji brezdomstva?

Ugotovitve bom prikazala v praktičnem delu, naprej pa bom podala teoretski del, kamor bom vključila pomembne razlage in definicije, ki jih bom v nadaljevanju raziskovala. Pri tem bom izhajala iz besedil, v katerih so različni avtorji v preteklih obdobjih že obravnavali brezdomce in njihovo medijsko ustvarjanje. Tako bom najprej izpostavila marginalizirane skupine, s poudarkom na brezdomcih, in njihove probleme pri vključevanju v družbo. Pri tem bom predstavila vzroke in okoliščine, ki so jih pripeljali do tega, da so postali ena izmed najbolj ogroženih skupin, ter oblike pomoči, ki so jim na voljo. Nadaljnje bom opisala razlike med množičnimi in alternativnimi mediji, med katerimi se videnja določenih problemov, v mojem primeru brezdomstva, v veliki meri razlikujejo. Poudariti moramo, da so množični mediji najpomembnejši dejavnik posredovanja predstav o brezdomstvu javnosti; kar se v njih govori, se smatra za resnično in pomembno, medtem ko alternativni mediji prikažejo tudi druge plati zgodb, saj je za njih značilna drugačna selekcija novic in posledično predstavitev zgodb ter dogodkov. Alternativni mediji vzpodbujajo drugačno mišljenje in samoreprezentacijo marginaliziranih skupin, medtem ko so te skupine skozi oči množičnih medijev reprezentirane kot izrazito negativni člani družbe.

Namen moje diplomske naloge je prikazati nasprotja v prikazovanju brezdomcev s strani množičnih in alternativnih medijev. Tako bom v drugem, praktičnem delu naloge, kjer bom raziskovala reprezentacijo in samoreprezentacijo brezdomcev, uporabila dve metodi raziskovanja. Prva bo kvantitativna metoda, druga pa kvalitativna metoda, kritična

diskurzivna analiza. Pri obeh metodah se bom osredotočila na medijska besedila, v katerih so omenjeni brezdomci. Medijska besedila bom izbrala iz dveh najbolj branih dnevnih časopisov v Sloveniji, iz *Slovenskih novic* in *Dela*. Za prikaz samoreprezentacije brezdomcev pa se bom oprla na besedila, objavljena v uličnem časopisu *Kralji ulice*. Pri tem me bo zanimala razlika v prikazovanju življenja brezdomcev v množičnih medijih, ki imajo »pri samem razumevanju brezdomstva privilegirano mesto, saj večini ljudi posredujejo stvarnost in pomembno sooblikujejo socialno realnost« (Razpotnik in Dekleva 2007, 13) in kako brezdomci vidijo sami sebe, kako gledajo na svet in kako opisujejo svoje življenje. Ugotavljala bom, kako mediji dejansko predstavljajo brezdomce, njihovo življenje in kulturo, kakšne izraze uporabljajo zanje ter kakšne diskriminatorne prakse (strategija kriminalizacije, strategija generalizacije, strategija diferenciacije in strategija ustvarjanja konsenza) lahko zasledimo za prikazovanje brezdomstva in z njim povezanih problemov. Kot popolno nasprotje temu pa me bo na drugi strani zanimalo, kako brezdomci vidijo same sebe, svoje življenje in kulturo. Je njihova samoreprezentacija podobna reprezentaciji medijev?

1 Brezdomci kot marginalizirana skupina potisnjeni na rob družbe

Brezdomce že dolgo obravnavajo kot marginalizirano skupino izven norm in vrednot družbe (Zidi 2005, 3). Iz leta v leto jih je več, kar se opazi tudi na ulicah večjih mest, za izboljšanje položaja pa se na ravni države zgodi bolj malo. Država jih izključuje oz. marginalizira na vseh področjih, zato se njihov položaj le stežka izboljšuje. Tako lahko pojav brezdomstva razumemo kot ekstremni primer socialne izključenosti, pogosto pa rezultat kopičenja ter zaporednega in vzporednega delovanja socialne izključenosti na več nivojih (Razpotnik in Dekleva 2005, 267).

V tem primeru lahko govorimo o marginalizaciji, ki je posledica diskriminacije, kar pomeni izključenost osebe ali skupin iz družbe oziroma odrinjenost na rob družbe. Tako imajo marginalizirane skupine otežen ali onemogočen dostop do dobrin, kot je na primer stanovanje, do storitev, kot so zdravstvene storitve in predvsem do uresničevanja pravic, kot je pravica do enakih možnosti pri zaposlovanju (Kogovšek in Petković 2007, 12-13). Vse te izključenosti so vidne tudi pri brezdomcih, pri katerih je največji vsekakor stanovanjski problem. Brezdomci se tako nahajajo med javnimi zavetišči in prostori, ki jih ponudi volonterski sektor, med penziona in sobami, ki so na meji normalnega ("spodobnega") najetega prenočišča, med kočami, zabojniki in nelegalno zasedenimi bivališči ("squati"), občasno pa si delijo

stanovanje s prijatelji ali sorodniki. So ljudje, ki ne more priti do ustreznega osebnega stanovanja z lastnimi sredstvi, in ljudje, ki ne morejo zadržati osebnega prenočišča brez zagotovljene pomoči skupnosti. Ena od bistvenih dimenzij definicije brezdomstva je tako odsotnost dostopa do ustreznega osebnega stanovanja (Boškić in Zajc 1997, 242). Poznamo pa tudi pojav prikritega brezdomstva, kamor bi lahko šteli tiste ljudi, ki živijo v "nekonvencionalnih prebivališčih" ali "prebivališčih drugačnega tipa" - torej v kočah, kletah, na stopniščih, v kontejnerjih, pod mostovi in v podhodih, šotorih ali bivalnih prikolicah – govorimo o skupini prikritih brezdomcev. To so ljudje, ki sicer imajo streho nad glavo, nimajo pa doma. O njihovi prikritosti govorimo iz več razlogov: zato, ker ti ljudje niso vselej opazni in v javnosti prisotni kot berači, niti jih ne moremo zajeti v statistike, saj ne prihajajo vsi v stik z zavetišči ali drugimi organizacijami, ki so lahko vir podatkov o številu brezdomcev. Pojav prikritega brezdomstva je še posebno prisoten na območjih, kjer so zavetišča za brezdomce redka (Boškić in Zajc 1997, 242). Poleg stanovanjskih problemov pa se brezdomci v veliki meri soočajo tudi s slabo zdravstveno oskrbo. »Po ugotovitvah številnih tujih raziskav obstajajo tri ključne zdravstvene težave, ki jih lahko razumemo kot vzročno povezane z brezdomstvom oziroma izjemno socialno izključenostjo: duševne bolezni oziroma širše, težave z duševnim zdravjem, zasvojenost z alkoholom ter zasvojenost z nedovoljenimi drogami« (Razpotnik in Dekleva 2009, 25). Vse našete težave pogojujejo ustvarjanje novih in omogočajo poglobljanje začaranega kroga socialne izključenosti, kar pogojuje tudi izključenost iz sistemov zdravstvene oskrbe ter poglobljanje nezdravega življenjskega sloga in tako se našete in še druge zdravstvene težave le še povečujejo. Poleg omenjenih treh zdravstvenih težav pa so z epidemiološkega vidika v tujih strokovnih člankih pogosto obravnavane tudi nalezljive bolezni, kot so tuberkuloza, nekatere bolezni jeter in spolno prenosljive bolezni, katerih tveganost se povečuje v slabih življenjskih razmerah, v kakršnih živijo brezdomci (Razpotnik in Dekleva 2009, 25). Tretji velik problem, s katerim se brezdomci srečujejo na svoji poti, pa je problem zaposlitve. Zaradi dejstva, ker so brezdomci, ki nimajo stalnega bivališča in posledično stalnega naslova, pa čeprav so prijavljeni na Centru za socialno delo ali v zavetišču, jih delodajalci zavrnejo oziroma odpustijo. To je pogojeno predvsem s problemom ureditve osebnih dokumentov, ki jih brez stalnega naslova ne morejo pridobiti, saj »naša zakonodaja določa, da človek brez stalnega bivališča ne more dobiti osebnih dokumentov. Posledica tega je, da ne morejo biti deležni socialnih storitev, kot so na primer zdravstvene usluge, brez osebnega dokumenta pa jih lahko tudi policisti odpeljejo v zapor,« saj se ne morejo identificirati (Boškić in Zajc 1997, 249).

Problematika brezdomstva je torej večplastna in kompleksne narave, zato tudi definicija brezdomstva ne more biti preprosta, pač pa jo je treba iskati in postavljati v večdimenzionalnem prostoru prekrivanja različnih dejavnikov. Biti brezdomec ali brezdomka pogosto predstavlja ekstremno stopnjo posameznikove socialne izključenosti, po drugi strani pa obstaja mnogo različnih oblik in stopenj brezdomstva (Dekleva in Razpotnik 2005, 268-269). Definiranje brezdomstva je tako odvisno od kulturnih in političnih ozadij, razumevanja in pritiskov. V družbi, kjer so na voljo večja ekonomska in politična sredstva ter kjer je problem socialno in politično priznan, je mogoče brezdomstvo definirati širše in s tem večjemu številu ljudi priznati, da "imajo problem", oz. "da so problem", za reševanje katerega je pristojna in poklicana tudi država. Država, ki deluje bolj zaprto in ki potrebuje sovražnike, bo brezdomstvo priznavala kot svoj problem le, če bodo brezdomci "njeni" ljudje. Definicija brezdomstva je namreč vedno povezana s potrebami in pripravljenostmi za razvijanje ustrezne socialne politike (Mandič v Razpotnik in Dekleva 2007, 17).

Evropska zveza nacionalnih organizacij je izdelala definicijo brezdomstva, s katero lahko zaobjamemo večji del skoraj vseh skupin brezdomcev. Govorimo o tako imenovani ETHOS definiciji brezdomstva, ki je široka in loči med trinajstimi podskupinami brezdomcev, ki jih razvršča v štiri večje skupine: tiste brez strehe, brez stanovanja, tiste, ki živijo v negotovih bivališčih, in tiste v neprimernih bivališčih (Razpotnik in Dekleva v Dekleva 2008, 3). Definicija nas tako opozarja na heterogenost brezdomstva. Brezdomce praviloma družijo položaj velike in večkratne socialne izključenosti, ki je velikokrat tudi dolgotrajna, med njimi pa najdemo tudi veliko razlik. Te razlike je mogoče pripisati na eni strani predvsem osebnim, biografskim razlogom, na drugi strani pa socialnim, političnim in ekonomskim razlogom, ki vzpostavljajo oder, na katerem lahko nato individualne značilnosti šele odigrajo svojo vlogo v nastanku brezdomstva (Razpotnik in Dekleva v Dekleva 2008, 3).

2 Vzroki in dejavniki brezdomstva ter oblike pomoči

Brezdomstvo je praviloma pojav manjkajočih, razpadlih ali prešibkih socialnih mrež, ki bi lahko amortizirale primanjkljaje drugih resursov in tudi pomenile potrebno stopnjo družbenega nadzora. Sodobni trendi pospešene globalizacije, individualizacije in segmentacije življenja pomembno vplivajo na kakovost socialnih mrež, in sicer velikokrat v smislu njihovega slabšanja (Razpotnik in Dekleva 2007, 20).

Brezdomstvo ni le stvar posameznikov, temveč stvar skupnosti in celotne družbe. Problemi, ki se porajajo v naši bližini, se nas skoraj praviloma tičejo in tiščanje glave v pesek po navadi ne pripelje do rešitev (Razpotnik in Dekleva 2007, 30). Brezdomstvo se tiče vseh, celotne družbe in njenega delovanja, saj je ta velikokrat vzrok za ta pojav. Tako strukturne razlage pojasnjujejo brezdomstvo z družbenimi razlogi, predvsem s spremembami na trgu dela, stanovanjskem trgu, sistemu blaginje – denarnih podpor ipd. – in s širšimi demografskimi spremembami. Ker je po definiciji brezdomstvo problematika, povezana s težavami glede nastanitve, se prav stanovanjski trg najpogosteje razume kot bistveni dejavnik pri pojasnjevanju rasti brezdomstva (Liddiart in Hudson v Razpotnik in Dekleva 2007, 30). Drugi pomemben dejavnik brezdomstva je tudi kupna moč posameznikov. Iz tega sledi, da sta naslednja pomembna dejavnika pri pojasnjevanju tudi nezaposlenost in nizke plače. Ta dva dejavnika sta po mnenju Liddiarta in Hudsona razumljena kot tista, ki sta v največji meri vplivala na porast brezdomstva v zadnjih dveh desetletjih, tako v Evropi kot v ZDA. Naslednji dejavnik, ki se je v tem času v Evropi skrčil in postal za mnoge ranljive skupine, predvsem mlade, manj ugoden, pa je tudi sistem socialnega skrbstva (Razpotnik in Dekleva 2007, 31).

Brezdomstva pa ne moremo vedno povezati z družbenimi dejavniki, zato se za pojasnjevanje tega pojava uporabljajo tudi individualni dejavniki, ki predstavljajo individualne lastnosti brezdomcev ali njihovih bližnjih, kot so navezanost na dom, izkušnja bivanja v instituciji oz. skrbstvu, psihična in spolna zloraba, duševna bolezen, vpletenost v kriminal in zloraba alkohola ali drugih drog (Razpotnik in Dekleva 2007, 31). Po drugi strani pa opažanje, da brezdomstvo zares radikalno naraste v zaostrenih oz. poslabšanih socialno-ekonomskih okoliščinah, vseeno jasno govori o družbeni vzročnosti. Lahko rečemo, da so individualne značilnosti močno povezane s tem, kdo bo postal brezdomec, družbeno strukturne značilnosti pa s tem, kolikšen bo skupen obseg brezdomstva (Razpotnik in Dekleva 2007, 22). Vzroki, okoliščine in razlogi za brezdomstvo so torej kompleksni in večplastni, prav tako kompleksno in več nivojsko pa bi naj bilo tudi njegovo raziskovanje ter (posledično) soočanje s to problematiko, če bi hoteli, da bi bilo dolgoročno uspešno in učinkovito (Dekleva in Razpotnik 2005, 270).

3 Brezdomstvo v Sloveniji

V zadnjih dvajsetih letih se je tudi Slovenija bolj učinkovito začela ukvarjati s problemom brezdomstva. Začeli so se ustanavljati dnevni centri za pomoč brezdomcem in razna sprejemališča. Prva organizacija v Sloveniji, ki je bila namenjena posebej brezdomcem, je bilo Zavetišče za brezdomce na Poljanski cesti v Ljubljani, ki je leta 1993 začelo ponujati brezdomcem možnosti spanja, pred tem pa je od leta 1988 že delovalo kot razdeljevalnica brezplačnih obrokov hrane. V zadnjih letih se je število institucionalnih ponudb podpore in pomoči brezdomcem razširilo in po slovenskih mestih se pojavljajo še nove razdelilnice hrane in zavetišča (Dekleva 2008, 3). Danes najdemo zavetišča za brezdomce po vseh večjih slovenskih mestih, brezdomcem pa nudijo pomoč tudi na posebnih oddelkih v sklopu Centrov za socialno delo. V Ljubljani se zavetišče za brezdomce nahaja na Poljanski cesti 34. V zavetišču lahko brezdomci prespijo, se umijejo in najejo. Tam zbirajo in delijo tudi obleko ter obutev, pomagajo z zdravili in sanitetnim materialom, ter ukrepajo ob nalezljivih boleznih med brezdomci, tako da se povežejo z ustreznimi zdravstvenimi organizacijami. Stroške programa financirata Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve in Mestna občina Ljubljana, vsak s približno 43-odstotnim deležem. Preostanek pokrivajo donatorji in uporabniki, ki denarne socialne pomoči neposredno ne dobijo, ampak jo dobi zavetišče (Ljubljana 2011). Brezdomcem pa veliko pomagajo tudi razne katoliške organizacije, kot sta Kapucinski samostan in dom Marijinih sester v Ljubljani ter Karitas. Zavetišča brezdomcem ne predstavljajo samo "doma", ampak jim ponujajo tudi možnost, da se izvlečejo iz situacije, v kateri so pristali.

Naj omenim še društvo, ki pomaga brezdomcem tako, da jih vključuje v nastajanje uličnega časopisa in jim omogoča, da s svojimi prispevki v časopisu zaslužijo nekaj denarja za preživetje. Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcem Kralji ulice predstavlja samostojno nevladno humanitarno organizacijo z nepridobitnimi cilji. Ustanovljeno je bilo septembra leta 2005. Združuje strokovnjake in strokovnjakinje ter druge posameznike in posameznice, ki se ukvarjajo z brezdomstvom in z njim povezanimi pojavi ter posameznike in posameznice, ki brezdomstvo in s tem povezano socialno izključenost doživljajo. To pomeni, da skrbijo za proučevanje, spoznavanje in raziskovanje brezdomstva, za preprečevanje brezdomstva, za izboljševanje življenjskih pogojev brezdomcev in brezdomk, za razvoj praktičnih oblik dela na področju brezdomstva ter za publicistično dejavnost na tem področju. Programi, ki jih izvaja društvo Kralji ulice, so namenjeni brezdomnim in drugim socialno izključenim

skupinam prebivalstva. Uporabnikom nudijo strokovno pomoč in podporo pri vključevanju v formalne in neformalne oblike pomoči ter omogočajo in povečujejo dostopnost do družbenih virov (Kralji ulice 2011a). V društvu ponujajo sprejemanje, aktivacijo in soudeležbo kot socialno-pedagoška strokovna izhodišča za delo z brezdomnimi s predpostavko, da imajo posamezniki in posameznice pri sebi potenciale moči in ustvarjalnosti, ki lahko v spodbudnem okolju in z dodajanjem moči postanejo pomembna dobrina za njih in skupnost kot celoto. Osnovna posebnost programa je v tem, da omogoča brezdomnim možnost za aktivacijo ter jim nudi prostor za delovanje in samopomoč (Kralji ulice 2011b).

Publicistična dejavnost v društvu se je razvila po zgledu drugih držav, kjer so se ulični oziroma cestni časopisi v zadnjem desetletju in pol zelo razcveteli. Časopise prodajajo brezdomci, del ali večino denarja od prodanega ostane njim, del pa gre za pripravo naslednje številke. Časopisi hkrati naslavljajo brezdomce ter širšo družbo, ki ji razodevajo različne vidike brezdomskega življenja in hkrati predstavljajo obliko ekonomske integracije brezdomcev. Pomembno je predvsem dejstvo, da lahko brezdomci zaslužijo na drugačen način kot z beračenjem, na ta način pa se vključijo tudi v družbeno življenje (Jurančič 2006).

4 Ulični časopisi kot glas in samopomoč brezdomcev

Cestni oziroma ulični časopisi so časopisi ali revije, ki jih brezdomci prodajajo na ulici (Torck 2009, 371). So razmeroma nov pojav v svetu medijev. Ulične časopise tako zaznamujejo inovativnost, pristop nizkega praga, razvijanje pozitivnih vizij ter hkratno naslavljanje brezdomcev in širše družbe, obenem pa tudi predstavljanje oblike ekonomske integracije brezdomcev (Razpotnik in Dekleva 2005, 271). Znotraj medijev jih uvrščamo med alternativne medije, ki, kot piše Atton (2002, 11), vzpodbujajo in omogočajo raznim marginaliziranim skupinam, da lahko sami ustvarjajo svoje lastne novice oziroma participirajo kot akterji pri ustvarjanju novic o svojih življenjih. Pri tem akterji alternativnih medijev pripovedujejo iz angažirane prisotnosti, iz dogodka niso izvzeti kot objektivni poročevalci, ampak s pripovedovanjem o dogodku tega tudi sooblikujejo (Pajnik 2006, 147). Prav to pa je tudi glavni pomen uličnih časopisov, kateri prvi tak (moderni) se je pojavil novembra leta 1989, ko je v New Yorku izšla prva številka *Cestnih novic (Street news)* (Howley v Razpotnik in Dekleva 2007, 172). Soustvarjali in prodajali so ga brezdomci po cestah in pred vhodi v postaje metroja ter obdržali 50 do 75 centov, kolikor je bila cena časopisa. Časopis je postal hitro popularen in kmalu ga je začelo podpirati mnogo javnih osebnosti ter lokalnih

organizacij. Kmalu so tudi v drugih mestih in državah začeli posnemati to zamisel (Razpotnik in Dekleva 2007, 172). Leta 1991 se je kot prvi cestni časopis v Evropi pojavil londonski *The Big Issue*. Začel je izhajati kot mesečnik, že leto kasneje pa je postal štirinajstdnevnik in izhajal v 50.000 izvodih. V juniju 1993 je postal tednik in se razširil še po drugih britanskih mestih (Manchester, Glasgow, Cardiff, Bristol, Birmingham), kjer so začeli izdajati lokalne časopise *The Big Issue*. V naslednjih letih je začel izhajati še v Avstraliji, Južni Afriki in Namibiji (Razpotnik in Dekleva 2005, 271). Glavni cilj časopisa *The Big Issue* je, da brezdomce usmerijo k samopomoči tako, da jim od vsakega prodanega izvoda namenijo del denarja. V tistem času je bila takšna distribucija časopisa posebnost in je imela precejšen vpliv tako na brezdomce kot javnost, saj jih je to ločevalo od drugih alternativnih medijev. Na brezdomce pa je bila vezana tudi sama vsebina, vendar pa ne moremo govoriti o tem, da je ta predstavljala "glas brezdomcev", saj sta jim bili za poezijo in druge njihove misli namenjeni le dve od osemindesetih strani časopisa. Ostalo so pisali mladi novinarji (Atton 2002, 32). Po začetku izhajanja *The Big Issue* in njegovem takojšnjem uspehu se je začelo pravo gibanje oziroma je prišlo do eksplozije nastajanja cestnih časopisov. Leta 1994 je nastala Mednarodna mreža cestnih časopisov (INSP), v katero je danes vključenih preko 100 časopisov iz 40 držav po svetu (International Network of Street Papers, 2011). Po podatkih te mreže dosegajo vsi njeni člani (to so izdajatelji časopisov) mesečno 2 milijona prodanih izvodov. Po podatkih Severnoameriške zveze cestnih časopisov (NASNA) pa na svetu izhaja nad 100 cestnih časopisov v letni nakladi nad 38 milijonov letno prodanih izvodov. Cestne časopise izdajajo tudi naše sosednje države. V Avstriji jih izhaja pet: *Apropos* v Salzburgu, *Augustin* na Dunaju, *Kupfermuckn* v Linzu, *Megaphon* v Grazu in *Zwanger* v Innsbrucku. V Italiji izdajajo *Terre Di Mezzo + Altreconomia*, na Madžarskem pa *Flaszter*. Ulični časopis izhajajo tudi v državah Vzhodne Evrope, na Češkem izhaja *Novy Prostor*, ki je zelo uspešen, na Slovaškem *Nota Bene*, v Rusiji *Na Dney*, na Poljskem pa izdajajo časopis z imenom *Barka* (Razpotnik in Dekleva 2005, 272-273).

Leta 2005 pa smo tudi v Sloveniji dobili prvi cestni časopis. Prva poskusna številka cestnega časopisa za brezdomstvo in sorodna socialna vprašanja je izšla 8. junija 2005 v nakladi 800 izvodov. Projekt je podprla Mestna občina Ljubljana, ki je odkupila 300 izvodov. Pri ustvarjanju prve številke je sodelovalo okoli deset brezdomcev in brezdomk, v prodajo se jih je vključilo dvainšestdeset. Zaradi velikega povpraševanja po novi številki časopisa tako s strani brezdomcev kot s strani javnosti je bila izdana druga številka. Natisnjena je bila kar v 10.000 izvodih, ki so bili v nekaj dneh razprodani. Z izidom časopisa pa so sodelavci, zbrani pri časopisu, ustanovili društvo Kralji ulice in oblikovali ekipo, ki bo v njem aktivna. Društvo

združujejo kompetence terenskega, organizacijskega, uredniškega, pedagoškega, socialnega in marketinškega delovanja. Njihovi cilji za prihodnost so, da bi k sodelovanju pri reviji privabili vse več brezdomcev – tako piscev oz. druge vrste ustvarjalcev kot tudi prodajalcev – in z njimi vzpostaviti odnose, preko katerih se odpirajo možnosti za spoznavanje, medsebojno vplivanje in spreminjanje (Razpotnik in Dekleva 2005, 281-290). Tako ulični časopisi po eni strani nudijo podporo brezdomcem in jim preko objav omogočajo izražanje, po drugi strani pa javnosti prikazujejo tudi drugo plat življenjskih zgodb brezdomcev, ki jih drugače ne bi mogli spoznati.

5 Razlike v reprezentaciji brezdomstva v množičnih in alternativnih medijih

Alternativni mediji predstavljajo protiutež enopomenskim predstavam v množičnih medijih. Fiske pravi, da so glavne razlike med množičnimi in alternativnimi mediji v njihovi selekciji novic in v tem, kako je ta selekcija narejena (Atton 2002, 11). Atton (2002, 13) pri tem doda, da so alternativni mediji ključni pri podajanju komunikacije ljudi, ki so po navadi izključeni iz množično medijske produkcije. Alternativni mediji so namreč zelo pomembni, da uravnavajo izbor in interpretacijo novic v primerjavi z množičnimi mediji, saj so slednji najpomembnejši dejavnik posredovanja predstav o brezdomstvu javnosti. Objave v množičnih medijih morda za večino ljudi pomenijo edini (sicer posredni) stik z brezdomstvom. Mediji z načini, kako informacije o brezdomstvu izbirajo, uokvirjajo ter prikazujejo, stvarnost za svoje uporabnike ne le posredujejo, temveč v pomembni meri tudi ustvarjajo (Dekleva in Razpotnik 2007, 122). V nasprotju pa alternativni mediji, tako O'Sullivan, »odkrito zavračajo ali spodbijajo etabliirano in institucionalizirano politiko, v smislu, da zagovarjajo spremembe v družbi ali vsaj kritično prevrednotenje tradicionalnih vrednot« (O'Sullivan v Atton 2002, 15). Alternativni mediji zagotavljajo informacije in interpretacije o svetu, ki ga drugače ne moremo spoznati in najti v drugih medijih. Namesto slavnih in bogatih v ospredje pogosto postavljajo "navadne" ljudi z ulice, izključene iz elitističnih krogov odločanja, ki najdejo svojo pot v medije zgolj kot opazovalci ali komentatorji. Alternativne medije pogosto ustvarjajo amaterji za razliko od medijskih profesionalcev, drugačna od mainstream medijev pa je pogosto tudi oblika (Trplan 2002).

Tako je tudi v primeru *Kraljev ulice*, kjer brezdomci, ki sestavljajo ali posredujejo prispevke, niso novinarji v običajnem pomenu besede, ampak poskušajo skozi svoje oči čim boljše prikazati svoje življenje in svoja občutenja. Za ustvarjalce alternativnih medijev ni pomembno

samo to, da ponujajo drugačne vsebine ali drugačne interpretacije dogodkov, ampak da s samim procesom kreiranja medija ustvarjajo medsebojne odnose, ki odstopajo od prevladujočih odnosov v medijskem in siceršnjem svetu – da so torej manj hierarhični, bolj egalitarni, emancipatorni itd. Tako samoreprezentacija v alternativnih medijih nastopa kot neke vrste protipol množično medijske reprezentacije, omogoča marginaliziranim skupinam, da so predstavljene kot se vidijo same in ne samo iz prevladujočega pogleda množičnih medijev. To daje medijskemu prostoru neko novo sfero, razbije neprodušnost oziroma hermetičnost medijskega prostora, ki ga ustvarjajo množični mediji in spodbuja posameznike in skupine k prehajanju na alternativne medije, ki nasprotujejo standardiziranim praksam prevladujoče medijske kulture. Alternativni mediji tako spodbijajo naturalizirane okvire množičnih medijev in hegemonije njihovih kodov (Trplan 2002). Glavna razlika med množičnimi mediji in alternativnimi mediji, v mojem primeru uličnim časopisom, pa je tudi v samih žanrih besedil, ki jih določen medij zavzema. Tako pri množičnih medijih govorimo predvsem o informativnih članih, medtem ko se v »uličnih časopisih pojavljajo trije besedilni žanri: poezija, novinarsko pisanje in literarno pisanje« (Torck 2001, 381).

Kljub temu, da naj bi alternativne medije, v mojem primeru ulične časopise, ustvarjali neprofesionalni pisci, pa v nekaterih primerih vidimo ravno obratno. Brezdomci tudi v uličnih časopisih, ki so namenjeni predvsem njihovem ustvarjanju, nimajo možnosti izraziti svojih mnenj, mišljenj in videnj na neposreden način, ampak z njihovimi besedami "upravljajo" profesionalni novinarji ali uredniki uličnih časopisov. Torck (2011, 386) v svoji raziskavi ugotavlja, da v nasprotju z njegovimi pričakovanji, ulični časopisi velikokrat ne podajajo resnične platforme za mnenja, izražanje in razmišljanje brezdomcev. V raziskavi treh evropskih uličnih časopisov, francoskega *L'itinéranta*, nizozemskega *Z-magazina* in angleškega *The Big Issue*, je namreč ugotovil, da pisanje o brezdomcih s strani profesionalnih novinarjev zavzema različne oblike. V francoski različici časopisa so brezdomci pri svojem izražanju omejeni na poezijo, ostalo je delo profesionalnih novinarjev, medtem ko so pri angleški in nizozemski različici v ospredju pripovedne individualne zgodbe in izražanje čustev, pri čemer so Nizozemci tisti, ki dopuščajo največjo mero participacije brezdomcev pri ustvarjanju časopisa (Torck 2011, 386-387). Iz tega je razvidno, da vsak ulični časopis vodi svojo uredniško politiko, nekateri dajo več možnosti soustvarjanja časopisa brezdomcem samim, medtem ko jim drugi namenijo le določeno število strani.

Drugače pa je pri obravnavi brezdomstva v množičnih medijih, kjer je diskurz popolnoma drugačen. Diskurzi namreč predstavljajo določen način razumevanja sveta in izražanja (govorjenja in pisanja) o njem. »Organizirajo načine, na katere nek fenomen mislimo, in

načine, na katere se z njimi ukvarjamo« (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 17). Tako danes preko množično medijskih diskurzov spoznavamo svet in si takega posledično tudi predstavljamo. V primeru marginaliziranih skupin se v medijih ustvarjata dva načina reprezentacije, "mi" in "oni". "Mi" je med vsemi različnimi tropi ena izmed jezikovnih realizacijskih oblik, ki lahko implicira istost, saj medijski teksti z uporabo te besede povežejo ljudi v skupnost, na drugi strani pa nekoga izključijo (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 30). Identiteta družbenih akterjev v medijskem tekstu je namreč najpogosteje konstruirana in definirana kot identiteta članov posameznih skupin s poudarjanjem reprezentacije drugih kot drugačnih, deviantnih (odklonskih) in kot grožnja. Pogosto so drugačni reprezentirani kot tisti, ki "nas" ogrožajo; taka je na primer (ne)obravnavna subkultur in marginalcev (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 29). Kritiki takšnega načina reprezentacije pa sta podala Campbell in Reeves (Razpotnik in Dekleva 2007, 24-25), ki v prvi kritiki medijske reprezentacije brezdomstva govorita o tem, da mediji predstavljajo brezdomstvo in brezdomce kot "drugost" in "druge", torej kot nekaj, kar je izločeno iz simboličnega polja skupnosti "nas". Diskurzivno, s sklicevanjem na nepojasnen zdrav razum ali splošna razumevanja stvari, z metaforičnimi prijemi, z načinom pripovedi oziroma umeščanja teme itd., jih torej predstavljajo kot inherentno drugačne, bolne, manjvredne, hudobne, tuje, pripadajoče nekemu drugemu socialnemu svetu. S tem ustvarjajo "našo" oddaljenost od "njih", zmanjšujejo potrebo in klik k solidarnosti, nas moralno in politično razbremenjujejo odgovornosti in slabe vesti, saj "oni" niso "naši". Druga kritika pa govori o tem, da mediji pretežno predstavljajo brezdomstvo – ne kot zapleten in celovit socialno-ekonomski problem, na kar navajajo ugotovitve večine znanstvenih del, temveč kot izoliran, individualen problem posameznih brezdomcev. Takšna zastavitev eksplicitno ali implicitno nakazuje, da je možno in potrebno brezdomstvo obravnavati samo, ali predvsem tako, da se ga obravnava individualno, kar spet implicitno odvrča pozornost od analize, spoznanja in spremembe družbenega konteksta, družbene strukture ter socialno-ekonomskih pogojev družbenega življenja (Campbell in Reeves v Razpotnik in Dekleva 2007, 24-25).

Množični mediji pa pri reprezentaciji marginaliziranih skupin uporabljajo tudi diskriminatorne prakse, saj jih s tem, ko jih označujejo kot "druge", diskriminirajo. Da množični mediji v veliki večini diskriminirajo marginalizirane skupine pa je v svoji analizi medijskih tekstov o beguncih ugotovila tudi Mojca Pajnik (2003, 91). Tako bom v nadaljevanju poskušala ugotoviti, ali lahko te prakse veljajo tudi za brezdomce, kot eno izmed marginaliziranih skupin. Pajnikova (2003, 91-92) je določila naslednje diskriminatorne prakse: prva diskriminatorna praksa predstavlja strategijo diferenciacije, ki pomeni

enostranski način delovanja in učinkuje kot strategija za utrjevanje predsodkov. Skrajno obliko diferenciacije, ki se pogosto pojavlja v medijih, imenujemo dehumanizacija. Druga je strategija kriminalizacije, kjer marginalizirane skupine nastopajo kot akterji negativno ovrednotenih dejanj (tatinstvo, kriminal, preprodaja drog...). Tretja je strategija generalizacije, ki pomeni, da se predstavniki marginaliziranih skupin zelo redko pojavljajo kot konkretni posamezniki, ampak se pojavljajo kolektivno in mediji jih največkrat tudi poimenujejo s kolektivnimi izrazi. Tako je posameznik samo član neke skupine in karakteristike te skupine mu apriori pripadajo. Zadnja strategija pa je strategija ustvarjanja konsenza, ki v medijih pogosto legitimira ksenofobični diskurz. Njena značilnost je stigmatizacija "drugega" in oblikovanje diskurza žrtve. "Normalno" prebivalstvo in država postaneta žrtev (Pajnik 2003, 91-92). Vse te strategije bom skozi kvalitativno analizo preverila tudi na mojem primeru.

6 Uporabljena metodologija pri raziskovanju (samo)reprezentacije brezdomcev

Skozi celotni praktični del sem uporabljala obe metodologiji, kvalitativno in kvantitativno, ki sem ju uporabila tako v primeru reprezentacije v izbranih dnevnikih časopisih, kot v primeru samoreprezentacije v uličnem časopisu. Za kvantitativno metodo sem se odločila, ker omogoča lažjo primerjavo med podatki, po drugi strani pa je moj namen predvsem prikazati razlike v diskurzu in dojemanju brezdomstva, zato sem kot kvalitativno metodo vključila še kritično diskurzivno analizo.

Diskurzivna analiza je interpretativna in pojasnjevalna, kritična analiza pa upošteva sistematično metodologijo ter odnos med tekstom in njegovimi družbenimi okoliščinami, ideologijami in odnosi moči. Tako ima kritična diskurzivna analiza jasne cilje, v mojem primeru je to na primer sprememba diskriminacijske politike do marginaliziranih družbenih skupin, saj diskurz razume kot osnovno sredstvo, s katerim so ljudje konstituirani kot posamezniki in kot družbeni subjekti (Erjavec in Poler Kovačič 2007, 42).

Za obe metodi sem uporabila medijska besedila, v katerih so omenjeni brezdomci. Pri raziskovanju reprezentacije sem ta besedila izbrala iz dveh slovenskih dnevnikov, in sicer *Dela* (29 besedil) ter *Slovenskih novic* (36 besedil). Gre za novinarska besedila informativnega značaja (poročilo, novica ...), ki so bila objavljena od začetka leta 2009, do konca leta 2010. Vsa besedila so bila dostopna preko spleta, saj ima časopisna hiša Delo dobro urejen arhiv, do katerega sem lahko dostopala z naročniško kodo. Besedila sem iskala

po dveh ključnih besedah, brezdomci in klošarji. Pri predstavitvi podatkov sem poleg svojih, predvsem kot potrditev, v nekaterih primerih pa tudi prikaz nasprotnih ugotovitev, vključila še že predhodno narejeno raziskavo Špele Razpotnik in Bojana Dekleve, ki sta v svoji knjigi *Na cesti – brezdomci o sebi in drugi o njih*, prav tako raziskovala, kako tiskani mediji pišejo o brezdomcih.

Pri raziskovanju samoreprezentacije pa sem se oprla na besedila, objavljena v uličnem časopisu *Kralji ulice*. Pregledala sem tiste, ki so bili izdani v letu 2010 in pet izvodov iz leta 2009 ter pri tem izbrala 65 člankov, napisanih izključno s strani brezdomcev. V tem primeru ne gre za besedila informativnega značaja, ampak govorimo o samoreprezentacijskih besedilih, predvsem poeziji in pripovednih besedilih, v katerih brezdomci opisujejo svoje življenje, mnenja in razmišljanje. Edicije *Kraljev ulice* izhajajo enkrat mesečno, v svoji raziskavi pa sem uporabila 17 izvodov te revije. Vsi izvodi so bili dosegljivi preko spletne strani Društva za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice.

Vse prispevke sem med branjem analizirala in kategorizirala, jim dodajala zaporedne številke in si sproti zapisovala zanimive ugotovitve. Izdelala sem si tabele, s pomočjo katerih sem na kvantitativen način prikazala rezultate, povezane z razvrstitvijo prispevkov. Ugotovitve kritične diskurzivne analize pa sem na ilustrativen način prikazala s primeri.

7 Reprezentacija brezdomcev v množičnih medijih

S pomočjo kvantitativne analize in kvalitativne diskurzivne analize sem ugotavljala, kako izbrana dnevna časopisa *Delo* in *Slovenske novice* poročata o brezdomcih. Najprej sem se osredotočila na kvantitativne podatke in rezultate, pri čemer me je najbolj zanimalo, (1) katere besede oz. besedne zveze uporabljajo avtorji za opisovanje brezdomstva, (2) kdaj se največ piše o njih (v katerih mesecih), (3) katere so glavne teme, v katerih se brezdomci pojavljajo, in (4) kakšna je umeščenost člankov o brezdomcih v ta dva časopisa oz. kakšna je agenda t.i. mainstream medijev glede problematike brezdomcev. Ker pa se s temi podatki ne da poglobljeno predstaviti samega vrednotenja brezdomstva, sem v nadaljevanju vključila tudi kritično diskurzivno analizo, s katero sem prikazala (5) vrednotenje brezdomstva s strani množičnih medijev in kako je v izbranih člankih viden (6) diskurz "mi : oni" med nebrezdomci in brezdomci. Na koncu pa sem ugotavljala še, če zgoraj omenjene (7) diskriminatorne prakse, ki jih je Pajnikova razvila na primeru beguncev, veljajo tudi za brezdomce.

Najprej sem prikazala, katere besede oziroma besedne zveze se v medijih največkrat uporabljajo za brezdomce, kar je vidno v tabeli 7.1.

Tabela 7.1: Razvrstitev člankov glede na uporabljeno besedo/besedno zvezo, ki opisuje brezdomce v dveh osrednjih slovenskih dnevnikih, *Delu* in *Slovenskih novicah*

Beseda/besedna zveza	f	%
Brezdomec/ci	32	49 %
Klošar/ji	18	28 %
Ostali negativni opisi	12	18 %
Ostali pozitivni opisi	3	5 %
SKUPAJ	65	100 %

Pri tem sem ugotovila, da so pisci člankov v 32 primerih uporabili besedi brezdomec ali brezdomci. V 18 primerih se v člankih pojavita besedi klošarji ali klošar, ki v vsakdanjem življenju velikokrat negativno konotirata brezdomce. Vseeno pa ne morem posplošiti, da je beseda klošar na splošno slabšalna in da se uporablja zgolj v besedilih, ki negativno opisujejo brezdomce, saj so avtorji samo v polovici člankov uporabili besedo klošar kot negativno. To so bili članki, ki so opisovali kriminalna dejanja, povzročena s strani brezdomcev. Ostala polovica člankov, kjer so avtorji uporabili besedo klošarji, pa govori o dobrodelnosti, vsakdanjem življenju brezdomcev in ostalih temah, povezanih z njimi. Bolj negativno kot beseda klošar, pa so brezdomce v člankih opisali v 12 primerih, ko so avtorji uporabljali besede in besedne zveze, ki brezdomce opisujejo v negativni luči in poudarjajo njihove slabosti, s čimer jim avtomatsko pripisujejo njihov položaj na robu družbe. Največkrat uporabljene besede so *narkomani*, *tatovi* in *kriminalci*, najdemo pa tudi opise, kot npr. *prebivalci brez statusa*, *"duhovi"* in *socialni problemi* ter druge. Trikrat pa sem zasledila, da so brezdomce poimenovali z besedno zvezo *"kralji ulice"*, ki pa je bila v vseh primerih, glede na celotno besedilo člankov, uporabljena v pozitivnem smislu. Podobno sta ugotovila tudi Razpotnikova in Dekleva (2007, 138), ko ugotavljata, da avtorji člankov brezdomstvo v večini primerov vrednotijo kot problem in v nobenem primeru kot nekaj, kar je nasprotno problemu – kot nekaj, kar je lahko tudi dobro, pozitivno. Članki najpogosteje problematizirajo brezdomstvo kot problem socialne bede, nemoči, nesreče, revščine in brezupa.

Zanimiv pa je tudi podatek o časovni razporeditvi prispevkov po mesecih objave, ki sem jih prikazala v tabeli 7.2.

Tabela 7.2: Razvrstitev člankov glede na mesec objave v *Delu* in *Slovenskih novicah*

Mesec	f	%
Januar	9	14 %
Februar	4	6 %
Marec	11	17 %
April	9	14 %
Maj	7	11 %
Junij	2	3 %
Julij	3	5 %
Avgust	4	6 %
September	5	8 %
Oktober	3	5 %
November	3	5 %
December	5	8 %
SKUPAJ	65	100 %

V nasprotju z Razpotnikovo in Deklevo (2007, 148), ki sta ugotovila, da se članki o brezdomcih najpogosteje objavljajo decembra – v povprečju več kot dvakrat pogosteje kot v drugih mesecih, pa se je v mojem primeru izkazalo, da je največ od 65 analiziranih člankov, objavljenih v marcu, kar 11. Gre za zimski mesec, v katerem se 37 % člankov glede na temo nanaša na kriminalna dejanja, povezana predvsem s požigi in razgrajštvom, 27 % z dobrodelnostjo in 36 % s temami iz življenja brezdomcev, predvsem s stanovanjsko problematiko in zgodbami, kako so postali brezdomci. Na podlagi tega težko sklepam, kaj je vzrok temu, da je ravno marec tisti mesec, v katerem sem ugotovila največ objav, zato sem mesece združila glede na letni čas in tako dobila širši pogled na obravnavano situacijo. V pomladnih mesecih (april, maj in junij) je bilo objavljeno 28 % člankov, v poletnih mesecih (julij, avgust in september) 18 %, v jesenskih mesecih (oktober, november in december) 17 % in v zimskih mesecih (januar, februar in marec) 37 % vseh članov. Iz tega je razvidno, da je bilo najmanj člankov objavljenih v poletnih mesecih, kar lahko povežem z dejstvom, da je to

čas, ki je brezdomcem najprijaznejši glede na vreme in ostale pogoje. V zimskih mesecih od januarja do marca pa je bilo objavljenih 24 člankov, ki so bili po večini povezani z dobrodelnostjo in kaznivimi dejanji, ki so jih brezdomci storili z namenom, da odidejo v zapor in zimo preživijo "na toplem".

Naslednja dimenzija, s katero sem obravnavala izbrane članke, pa je glavna tema, ki jo določen članek obravnava. Posamezne kategorije tem sem določila tako, da sem med branjem člankov vsakemu pripisala, katera je ključna tema oziroma izpostavljen problem posameznega članka. Teme člankov sem razporedila v štiri glavne skupine, ki se najpogosteje pojavljajo v medijskih člankih o brezdomcih. Prva tema je dobrodelnost, v katero sem vključila članke, ki obravnavajo pomoč brezdomcem s strani določenih društev, občine, države, humanitarna dejanja in prireditve, iz katerih se denar nameni brezdomcem, ter razna donatorstva. Druga tema predstavlja kazniva dejanja, ki so jih zakrivali brezdomci ali pa so povezani z njimi in vključujejo tatvine, požare, prekupčevanje mamil, umore, razgrajanje oziroma kršitev javnega reda in miru ter nadlegovanje ljudi. Tretja tema predstavlja vsakdanje življenje brezdomcev, ki vključuje tegobe, ki jih pestijo, kot so revščina, razne bolezni, stanovanjski problemi, zasvojenosti in brezposelnost. Zadnja tematika pa je splošna tematika brezdomstva in vključuje članke, ki jih nisem mogla vključiti v nobeno izmed zgoraj omenjenih tem.

Tabela 7.3: Razvrstitev člankov glede na temo v *Delu* in *Slovenskih novicah*

Tema	f	%
Dobrodelnost	17	26 %
Kazniva dejanja	30	46 %
Vsakdanje življenje brezdomcev	14	22 %
Ostalo	4	6 %
SKUPAJ	65	100 %

Iz rezultatov v tabeli 7.3 je razvidno, da se skoraj polovica člankov glede na tematiko nanaša na kazniva dejanja, ki jih je, glede na letni čas, največ v zimskih mesecih. Povezani so z raznimi tatvinami, požari, pretepi in umori. Vzroki za požare, ki jih zakrivijo, so v večini primerov povezani z neodgovorno odvrženimi cigaretnimi ogorki in kurjenjem ognja v zaprtih prostorih, z namenom, da se malo ogrejejo. V sedmih primerih sem zasledila, da so avtorji brezdomcem pripisali kazniva dejanja, za katera niso bili prepričani, da so jih ti storili, so jih pa navedli kot domnevne povzročitelje. Res je, da večino dejanj, kot so tatvine, brezdomci

storijo namenoma, po eni strani, ker potrebujejo to dobrino, po drugi pa, da lahko čez zimo ostanejo v priporu in si tako zagotovijo streho nad glavo. Če povežemo vse skupaj, ugotovimo, da je večina kaznivih dejanj povezanih s problemom nastanitve, saj je v Sloveniji prostih postelj za brezdomce, ki jih ti potrebujejo predvsem v zimskih mesecih, glede na število brezdomcev, mnogo premalo.

Četrtnina člankov se navezuje na dobrodelnost. Opisujejo zbiranje denarja za pomoč brezdomcem na raznih prireditvah, predvsem pa je veliko govora o društvih in razdelilnicah hrane, ki brezdomcem in ostalim potrebnim pomoči, delijo brezplačne tople obroke hrane, jim nudijo prostore, da se lahko umijejo in po želji tam tudi prespijo. Nekoliko več kot petina člankov pa govori o vsakdanjem življenju brezdomcev.

Tematiko sem povezala z umeščenostjo člankov v časopisu. Umeščenost sem raziskovala tako, da sem člankom v tabeli sproti dopisovala, na katerih straneh oziroma pod katerimi sklopi v časopisu se pojavijo. V *Delu* sta bila glavna sklopa, pod katerima so se članki pojavljali *Kronika* in *Dogodki dneva*, medtem ko sta ta dva sklopa v *Slovenskih novicah* poimenovana kot *Črni scenarij* in *Dan v Novicah*. V drugih sklopih v časopisih (*Delo: Kultura* in *Mnenja*; *Slovenske novice: Druga plat*, *Fama morgana* in *Pekel, novice, nebesa*) so se članki o brezdomcih pojavljali v manjšem obsegu, zato sem jih združila pod oznako *ostalo*. Tako sem članke umestila v tri glavne skupine, kot je prikazano v tabeli 7.4.

Tabela 7.4: Razvrstitev člankov glede na umeščenost v *Delu* in *Slovenskih novicah*

Umeščenost	f	%
Črna kronika	18	28 %
Dnevne novice	38	58 %
Ostalo	9	14 %
SKUPAJ	65	100 %

Največ člankov se je pojavilo na straneh dnevnih novic, ki pa velikokrat pišejo tudi o kaznivih dejanjih in presenetljivih zgodbah. Od tega članki o kaznivih dejanjih predstavljajo 32 % vseh dnevnih novic. Če to preračunam glede na vse članke ter dodam objave pod črno kroniko (28 %), ugotovim, da skoraj polovica (46 %) člankov obravnava kazniva dejanja, povezana z brezdomci. Članki, objavljeni v ostalih rubrikah, predstavljajo 14 %, v njih pa je govora o humanitarnih oziroma dobrodelnih dogodkih, povezanih z brezdomstvom, zgodbah, kako so ljudje postali brezdomci in o zdravstvenih težav, ki jih pestijo. Podobno sta v svoji raziskavi

medijskega poročanja o brezdomcih zapisala tudi Razpotnikova in Dekleva (2007, 135), ki ugotavljata, da večina prispevkov iz njunega vzorca sodi v zvrst črne kronike, sledijo dnevne novice, ki pripovedujejo zgodbe o ljudeh in prispevki, ki opisujejo oblike skrbi države/vladnih služb za brezdomce.

Z vidika diskurzivne analize, ki razume diskurz kot vrsto družbene dejavnosti, kar pomeni, da je med samim dogodkom in institucijo, ki ta dogodek uokvirja, dvosmerni dialektični odnos, bom medijsko reprezentacijo brezdomcev predstavila še na kvalitativen način. Fairclough poudarja, da medijski teksti »reflektirajo in reprezentirajo družbene entitete in relacije in jih hkrati tudi konstruirajo in konstituirajo« (Fairclough 1992, 3). Način stopanja brezdomcev v medijski prostor nakazuje že zgoraj narejena statistična analiza glede na temo in umeščenost medijskih tekstov v izbranih dnevnikih časopisih, kjer je 28 % vseh člankov umeščenih pod črno kroniko, medtem ko glede na temo kar 46 % člankov piše o kriminalnih dejanjih brezdomcev. S tega vidika lahko trdim, da so brezdomci v veliki meri kriminalizirani, kriminalizacija pa je tudi ena pogostih strategij, s katerimi se v medijih reproducira govorica o problemu, saj je prostor, kjer mediji objavljajo članke, v katerih inkriminirajo predstavnike marginaliziranih skupin, najpogosteje črna kronika (Pajnik 2003, 89). V analiziranem obdobju so o brezdomcih na straneh črne kronike pisali predvsem zaradi požigov, umora in tatvin. Naj prikažem nekaj primerov:

»Te dni so policisti pripeljali pred preiskovalnega sodnika serijskega vlomilca. V ovadbi, ki so jo spisali zoper 28-letnega ljubitelja tuje lastnine, sicer brezdomca in odvisnika, so našli 22 kaznivih dejanj. Gre za vlome, ki jih je mladenič s stalnim prebivališčem v Slovenski Bistrici zagrešil na Mariborskem« (Umek in Celec 2010).

»V Kopru so ga do smrti pretepli štirje klošarji. ... V nadaljnji preiskavi pa so kriminalisti izvedeli, da sta jima pri surovem pretepu Mlakarja pomagala še 32-letni brezdomec s kranjskega območja in 33-letni klošar iz okolice Črnomlja« (Slovenske novice 2010).

»V Bertokih je malce pred 13. uro 55-letni klošar kršil javni red in mir. Zmerjal je goste in osebe marketa ter kričal na njih. Policisti so ga odpeljali v prostore za pridržanje. Treba je povedati, da so ga iz treznilnice izpustili le nekaj ur prej« (Slovenske novice 2009).

V vseh primerih so brezdomci reprezentirani kot akterji kriminalnih dejanj, v prvem primeru pa je še posebej opazno, da se osumljeni posameznik ne pojavlja kot konkretni posameznik,

kar je vidno v drugih dveh primerih, ampak se brezdomca predstavlja s kolektivnimi izrazi. Gre za strategijo generalizacije, kjer posameznik ni več on sam, ampak je najprej oziroma samo član neke skupine in karakteristike skupine mu apriori pripadajo (Pajnik 2003, 89). Strategija "generalizacije" izraža pozicijo, ki stigmatizira vso skupino kot nezaželeno in vredno obsodbe (Memmi v Pajnik 2003, 90).

S statistično analizo sem ugotovila, da se velikokrat za brezdomce uporablja različne izraze, poleg dveh nevtralnih *brezdomci* in *klošarji*, še veliko negativnih, kot so *narkomani*, *tatovi*, *kriminalci*, *prebivalci brez statusa*, *"duhovi"*, *ljudje, ki povzročajo same probleme* in *socialni problemi*. Ti izrazi so povezani z diskurzom "mi : oni", ki predstavlja stalnico pri medijskih reprezentacijah marginaliziranih skupin. Kot piše Kuhar (2006, 157), novinarke in novinarji namreč radi – eksplicitno ali implicitno – v samem začetku medijskega teksta opozorijo svoje bralce, da sami niso del te skupnosti. Tako ne sporočajo zgolj tega, da je njihov pogled zunanji (in zato domnevno bolj objektivni), pač pa predvsem svoj strah pred biti prepoznan kot "eden od njih". Tako kategorija *mi*, kot v svoji raziskavi navajata tudi Razpotnik in Dekleva (2007, 131), pomeni *nebrezdomce*, kategorija *oni* pa *brezdomce*. Spodaj sem namenoma izbrala primere s tremi različnimi tematikami, s čimer sem želela poudariti, da se diskurz "mi : oni" pojavlja v člankih o brezdomcih ne glede na tematiko, če gre za dobrodelnost ali kriminalna dejanja.

»Ne zgodi se pogosto, da brezdomci odpotujejo v tujino [Socialne in športne igre v mestu Odense na Danskem]. Vprašanje, kdo jim bo medtem varoval premoženje, jih tudi ne muči. Vse, kar imajo in potrebujejo, gre v dve Hoferjevi vrečki« (Jagodič 2009).

»Nekajkrat smo že pisali o smetišču pod kodeljevskim mostom, pod katerim so v preteklih letih "taborili" klošarji. Podoba kazijo številne polivinilaste vrečke in plastenke, ki so jih tja odvrgli nekdanji "lokalni stanovalci" ali mimoidoči« (Delo 2009a).

»Med nami pa so tudi ljudje, ki še prepogosto vedo, kako je, ko ti sreča obrne hrbet in ti usoda popolnoma spremeni potek življenja. Tako smo se na zadnje kosilo v letu 2009 odpravili k revežem, brezdomcem, nekakšnim socialnim problemom...« (Praš 2010).

»Kot vse kaže, je šlo za umor in obračun med klošarji. Policisti naj bi že prišli na sled domnevnima napadalcema, brezdomcema iz Kranja. Menda naj bi bili kriminalisti

domnevnim storilcem že na sledi. Šlo naj bi za dva kranjska brezdomca, Mlakarjeva znanca, ki ju bodo poskušali aretirati« (Umer 2009).

Poudariti moram še, kot piše Pajnikova (2003, 90), da v tovrstni ideologizaciji družbene percepcije poteka binarna delitev na *in-groups* in *out-groups* in bolj negativna kot so poimenovanja in odnos na sploh do *out-groups*, bolj so pripadniki teh skupin oddaljeni od "nas". Iz zgoraj opisanih primerov pa lahko izpeljem še tretjo izmed diskriminatornih praks, to je strategija diferenciacije, ki je prav tako povezana z diskurzom "mi : oni". Ta strategija učinkuje kot strategija za ustvarjanje predsodkov, ki jih prepoznamo kot splošne sodbe, ustvarjene in izražene na podlagi minimalnih informacij o osebah in skupinah (Pajnik 2003, 91). Tako imamo vsi o brezdomcih predsodke, da "so odvisni od drog", "imajo duševne motnje", "med njimi je veliko kriminalitete", "so brezposelni in beračijo", "se ne umivajo", "so nevarni" in podobno, kar je prikazano tudi v spodnjih primerih:

»Med ljudmi, ki so odvisni od drog in imajo hkrati duševne motnje, je več kriminalitete, večinoma so brezposelni in socialno izključeni, veliko je brezdomcev« (Mljač 2010).

»Njena streha nad glavo je platneni senčnik, omara lesen zaboj, od opreme pa ima samo plastično vrtno mizico, dva plastična stola, na zelenici ob parkirišču pa ima potegnjenih; nekaj kartonov, desk in blazin, tako da ne prenočuje ravno na travi. Nekaj je za to zagotovo kriv moj osebni ponos, predvsem pa sem bila naivna, da sem verjela vsem lepim obljubam, kako nam bo Slovenija pomagala poiskati delo in stalno bivališče« (Umer 2009).

»Brezdomec si je v želji, da bi ga sprejeli v bolnišnico, najprej porezal roke, nato se je zažgal. Dim sta opazila policista, ki sta moškega rešila. ... potem pa je le dočakal tako težko želeno hospitalizacijo, a tokrat so ga odpeljali na psihiatrično zdravljenje v Maribor« (Slovenske novice 2010).

V teh primerih lahko govorim o skrajni obliki diferenciacije v množičnih medijih, ki jo imenujemo dehumanizacija. Gre za opisovanje, s katerim govorec zanika drugega v njegovem oziroma njenem obstoju. Gre za diskurz inkriminalizacije "njih" že zaradi "njihovega" obstoja. Sovražnost takih izjav je v tem, da je posameznik kriv, ker vzbuja negativna občutja drugih (Pajnik 2003, 91). Zadnja izmed diskriminatornih praks pa je strategija ustvarjanja konsenza, ki legitimira ksenofobični diskurz. Njena značilnost ni le stigmatizacija drugega,

temveč oblikovanja diskurza žrtve. Normalno prebivalstvo in država postaneta žrtev. Tako ustvarjen konsenz postane točka legitimacije sovražnega govora (Pajnik 2003, 92). Razpotnikova in Dekleva (2007, 27) sta poudarila, da so brezdomci – samo zato, ker so brezdomci – tujci in so grožnja našemu urejenemu svetu. Njihova prisotnost, sama po sebi, predstavlja obliko nasilja, ker nam jemlje občutek varnosti. V izbranih člankih sem zasledila en takšen primer, kjer je večinsko prebivalstvo postalo žrtev:

Sodu je dno izbil požar, ki ga je konec julija zanetil brezdomec in ki bi lahko imel katastrofalne posledice, saj se je vnela tudi visoka cipresa ob stavbi, od koder bi se ogenj lahko razširil na sosednje hiše. V notranjosti se še pogosteje kot prej zadržujejo brezdomci, narkomani in kriminalci,« opozarjajo sosede, ki pravijo, da zaradi stavbe na vrednosti izgubljajo tudi njihove nepremičnine. Miran Ibrahimagić je povedal, da brezdomci hodijo mimo njihove hiše v Virginio in da je pred kratkim eden vlomil v njegov avto na dvorišču ter v njem dvakrat prespal. V avtu je pustil policijski zapisnik, iz katerega je bilo razvidno, da mu je policija pred tem zasegla celo zbirko roparske opreme in hladno orožje (Šuligoj 2010).

Analizo medijske reprezentacije lahko zaključim z ugotovitvijo, da diskriminatorne prakse, ki jih mediji uporabljajo za prikazovanje marginaliziranih skupin in, ki jih je Pajnikova potrdila že na primeru beguncev, lahko veljajo tudi za brezdomce. Tako mediji kriminalizirajo, diferencirajo in generalizirajo brezdomce, pri tem pa ustvarjajo konsenz, ki v medijih pogosto legitimira ksenofobični diskurz. Poudariti moram tudi, da je skozi te prakse vseskozi viden diskurz "mi : oni", ki postavlja brezdomce na drugo stran kot nasprotje javnosti. Tovrstna binarna delitev, v kateri *mi* pomeni lastniški del družbe – *nas* vzorne državljanke in davkoplačevalce, *oni* pa marginaliziran, temeljno tuj del družbe, ki ogroža in ruši družbeni red in mir, je podlaga in opravičilo za najrazličnejše diskriminacije marginaliziranih družbenih skupin ter obenem reproducira in opravičuje njihovo odtujenost, izključenost in izolacijo (Razpotnik in Dekleva 2007, 131).

8 Samoreprezentacija brezdomcev v uličnem časopisu *Kralji ulice*

Pri raziskovanju samoreprezentacije sem se oprla na besedila, objavljena v uličnem časopisu *Kralji ulice*. Izbirala sem 48 pripovednih člankov in 17 pesmi.

Prispevke sem nato razdelila glede na (1) besede, ki jih brezdomci uporabljajo za opisovanje in videnje samih sebe in glede na (2) obravnavano tematiko v besedilih. Raziskovala sem tudi, kako (3) vrednotijo brezdomstvo – je konotacija podobna množično medijski ali v vsej stvari vidijo mogoče tudi kaj pozitivnega.

Najprej sem s statistično analizo skušala ugotoviti, katere besede oziroma besedne zveze brezdomci največkrat uporabljajo za opisovanje in videnje sebe v uličnem časopisu *Kralji ulice*.

Tabela 8.1: Razvrstitev člankov glede na uporabljeno besedo/besedno zvezo, ki opisuje brezdomce v uličnem časopisu *Kralji ulice*

Beseda/besedna zveza	f	%
Brezdomec/ci	23	35 %
Klošar/ji	6	9 %
Ostali pozitivni opisi	8	13 %
Ostali negativni opisi	11	17 %
Ni opisa	17	26 %
SKUPAJ	65	100 %

Iz tabele 8.1 je razvidno, da pri pisanju prispevkov največkrat uporabijo besedo brezdomci (35 %), velikokrat pa se sploh ne poimenujejo, ampak zgolj opisujejo svoje življenje, kaj se jim je že zgodilo, svoje življenjske zgodbe, kako so zabredli tako daleč in kaj počnejo sedaj, da si zaslužijo vsaj za hrano in pijačo. Medtem ko je v novinarskih besedilih zelo malo pozitivnih označb za brezdomce, pa lahko pri prispevkih v uličnem časopisu ugotovim porast le-teh. Največkrat so se označili za "*Kralje*" in "*Kraljice*", kar je v veliki meri povezano s tem, da se prodajalci in pisci besedil za časopis *Kralji ulice* z njim tudi poistovetijo. Zanimivo pa je, da so tudi v množičnih medijih avtorji pozitivno opisali brezdomce kot "*Kralje*". Iz tega lahko sklepam, da je društvo *Kralji ulice* veliko pripomoglo k izboljšanju stanja med brezdomci, saj jim ponujajo možnost zaslužka in tako imajo veliko večjo verjetnost, da se bodo nekoč lahko postavili na noge in zaživelih novo življenje, prav tako pa je prodaja časopisa za zaslužek tudi bolj pozitivno sprejeta med javnostjo, kot če bi brezdomci beračili na ulicah. Ostalih pozitivnih oznak nisem zasledila, je pa bilo več različnih oznak z negativno konotacijo. Tako so se največkrat opisali kot *pijanec*, *narkoman*, *zguba*, *kreten* in

nebodigatreba, iz česar je razvidno, da se zavedajo svojih težav, vendar nimajo dovolj volje, da bi se izvlekli iz situacije, v kateri so pristali. Vseeno pa ni vse na njih, veliko bi k izboljšanju položaja brezdomcev lahko prispevali tudi družba in predvsem državni aparat, ki pa velikokrat nima posluha za skupine na robu družbe.

Prispevke sem obravnavala tudi glede na glavno temo besedila. Glede na prebrane članke sem prispevke razdelila na sedem glavnih tem, rezultate pa sem prikazala v tabeli 8.2:

Tabela 8.2: Razvrstitev člankov glede na glavno temo v prispevku uličnega časopisa *Kralji ulice*

Tema	f	%
Stanovanjska problematika	14	22 %
Odvisnosti	8	12 %
Kriminal	6	9 %
Težko življenje	11	17 %
Zaposlitev	4	6%
Prodaja časopisa	7	11%
Preživljanje praznikov	6	9%
Ljubezni	3	5%
Pomoč brezdomcem	6	9%
SKUPAJ	65	100%

Naj poudarim, da se te tematike v nekaterih primerih močno prepletajo med seboj, sama pa sem pri pripisovanju teme prispevku upoštevala najizrazitejšo med njimi. Tako je najbolj vidna stanovanjska problematika, ki se pojavlja v skoraj v četrtini vseh prispevkov. Sledi ji tematika, kjer brezdomci opisujejo svoje težko življenje, ki se je v velikih primerih začelo že v otroštvu. Nekateri so bili na ulico pahnjeni zaradi težkega otroštva, ki so ga povzročili pijančevanje, nasilje in zanemarjanje v družini, spret drugi zato, ker niso bili navajeni samostojnosti in so se dolgo naslanjali na starše, večina pa je takih, ki so imeli urejene družine, pa so jih pokopale odvisnosti, predvsem od alkohola in prepovedanih drog. Naj navedem nekaj primerov, kako so svoje življenje za *Kralje ulice* opisali sami:

»Kaj me je pravzaprav pripeljalo do tega? Za mene je, normalno, odgovor na dlani: najpreprosteje rečeno me starši niso naučili živeti "normalnega, samostojnega" življenja« (Pavlin 2010, 6).

»Življenje z njim je bilo podobno peklu. Večkrat sem šprical telovadbo, da bi skrtil "mavrico", ki mi jo je oče s pasom redno risal. [...] Redna spremljevalca mojega otroštva sta bila torej nasilje in alkohol. [...] V srednji šoli pa je počilo. Svojo jezo in žalost sem začel utapljati v mamilih. Pravzaprav sem ves čas bil sam« (Mihael 2009, 6).

»Nisem si znal drugače pomagati, kot da sem začel počasi piti in na ta način "reševati" probleme« (Antom 2010, 3).

»Sem Rok, star sem 34 let, trenutno (o)zdravljen od substanc. Imam svoj dom, kjer sem imel nekaj konfliktov s starši, tako da sem parkrat tudi spal na ta novi klopici v Ljubljani. [...] Mogoče sem zaradi tega tudi "padel" v drogo« (Rok 2009, 3).

Če primerjam tematike člankov o brezdomcih v množičnih medijih in v časopisu *Kralji ulice*, ugotovim, da so teme, glede na prioriteto, zelo različne. V dveh najbolj branih dnevnikih časopisih se več kot polovica člankov nanaša na kazniva dejanja, ki so jih storili brezdomci, v primeru uličnega časopisa *Kralji ulice* pa tej temi pripada manj kot 10 % objav. Vzrok temu je selekcija novic, ki se med alternativnimi in množičnimi mediji zelo razlikuje. Množični mediji s selekcijo novic javnost usmerjajo, saj izpostavljajo teme, ki so v skladu splošno sprejetimi vrednotami družbe, medtem ko alternativni mediji niso omejeni z izborom novic, ampak so bolj inovativni in eksperimentalni pri vsebini in obliki, ter bralcu ponujajo širši pogled na določeno situacijo.

Kot naslednjo dimenzijo sem vključila vrednotenje brezdomstva s strani piscev besedil v uličnem časopisu, ki pa sem jo raziskala samo na kvalitativen način, pri čemer me je zanimalo, kako brezdomci sami gledajo na svoj položaj, ali preklinjajo, ker so pristali na ulici, ali v tem vidijo tudi kaj pozitivnega. Naj najprej navedem nekaj primerov:

»Ljubi bog, daj nam vrni ta gnili komunizem. Da ne bo lačnih in prezeblih, izgubljenih in tavajočih. Da ne bo klošarjev ne beračev. Da ne bo v hudi zimi zamrznjenih trupel tistih, ki nimajo toplih domov. Daj nam vrni ta gnili komunizem. Saj se nismo zavedali, kaj imamo« (Klošar 2010, 18).

»Bil se najsrečnejši človek na celem svetu, ko sem v roke dobil čisto svoj ključ od stanovanja« (Marko Kepa 2010, 15).

»Trenutno živim na ulici in se trudim, da ne naredim samomora« (Pešl 2009, 5).

»Vsi za enega, eden za vse, mi smo kralji ulice, to nekaj pove. Pobrateni smo s cestami, ponosni smo na to, živimo pod zvezdami, kaj nam pa morejo. [...] Smo ambasadorji veselja od jutra do noči, prodaja je prijazna stvar, z njo krpamo moči. Vsi za enega, eden za vse, nekateri nas ne marajo, nam kažejo roge. [...] Vsi za enega, eden za vse, kot gobe se množimo, vedno več nas je« (Katarina Kalaba 2010, 24).

»Drage faranke, dragi farani – kralj ulice je zopet z vami! Voščim vam en pristrčen krasno lep dober dan. Počutim se izredno – malce ne naravnost – fantastično. Vem, da ste se ob teh besedah avtomatsko vprašali, kako je mogoče, da se klošar počuti fantastično. Odgovor je preprost: enostavno odmisliš probleme in se prepustiš toku življenjskega ritma. Ajnfoh dihaš življenje!« (Šrok 2010, 25).

V zgornjih primerih je vidno, da brezdomce tegobe, povezane z nastanitvijo, odvisnostjo in revščino v veliki meri prizadenejo, želeli bi si kaj spremeniti, ampak nimajo moči, podpore, predvsem pa finančnih zmožnosti. Nekatere, kot je vidno v prvih treh primerih, to pahne še v večji obup, spet drugi najdejo v tej stvari tudi nekaj pozitivnega in brezdomstva ne opisujejo kot problematičnega stanja, ampak ga ponekod tudi povečujejo in prikazujejo kot stanje, ki posamezniku omogoča svobodo in upor. V veliko podporo in pomoč so jim zaposleni in prostovoljci na društvu Kralji ulice, kjer se »izvajajo številne aktivnosti, ki uresničujejo brezdomnim potrebe po prostoru za dnevno bivanje, informiranju, zagovorništvo, pomoči pri urejanju socialnega statusa, pridobivanju veščin za vključevanje v družbeno življenje, podpori pri zastavljanju bolj zahtevnih ciljev ter njihovem doseganju. Program temelji na aktiviranju uporabnikov in njihovem sodelovanju pri načrtovanju pomoči in samopomoči« (Kralji ulice 2011c). To pomoč pa cenijo tudi uporabniki, med njimi naj izpostavim Mihaela (2009, 6), ki je zapisal:

Veliko zaslugo, da še vedno vztrajam v abstinenci, imata dve študentki Fakultete za socialno delo. Srečal sem se z mnogimi strokovnimi delavci, ampak takega razumevanja, vzpodbude, podpore, pomoči pa tudi kritike, kadar je to potrebno, še nisem srečal. Vedno in povsod je

čutiti le predsodke, kritiko in umikanje od nas marginalcev. [...] Zato bi se za konec zahvalil ljudem, ki so začeli s projektom, imenovanim Kralji ulice. S tem prispevajo k ozaveščenju družbe o problemu, ki se ga družba otepa in ki leži predvsem na njenih ramenih, pa tudi na ramenih "kraljev", čeprav je morda videti, da ne. Sej veste, "nam kraljem je pa vseeno, itak smo zadeti". Pozdravljam vse "kralje in kraljice", drage bralke in bralce ter upam, da bo takih ljudi, kot so tile, ki so začeli s tem projektom, vedno več!

9 Zaključek

Glavni namen moje diplomske naloge je bil raziskati razlike med novinarskimi besedili v dveh najbolj branih slovenskih dnevnikih, *Delu* in *Slovenskih novicah*, in prispevki v uličnem časopisu *Kralji ulice*. Pri raziskavi reprezentacije sem skozi kvantitativno analizo ugotovila, da mediji v veliki meri za označevanje brezdomcev uporabljajo najbolj nevtralno besedo, torej brezdomci, vseeno pa je več kot četrtnina oznak za brezdomce negativnih. Problem je ravno v tem, da je brezdomec konstruiran skozi vse, kar je bilo nekoč o njem povedano, skozi vse opise, trditve, obsodbe, klasifikacije, kar ga nato umešča v neko družbo, pri tem pa izstopajo predvsem negativne. S tem pa je nato povezan način, kako jih mediji upodabljajo, saj ti ustvarjajo javno mnenje in družbeno podobo brezdomcev. Ugotovila sem, da se v novinarskih besedilih teme največkrat nanašajo na kazniva dejanja, ki so jih storili brezdomci, posledično pa so največkrat v časopisih umeščeni na strani Črne kronike. Obravnavani so kot nevarnost "navadnim" ljudem, zato sem pri nekaterih primerih obravnavala tudi diskurz "mi : oni". Specifična je uporaba osebnega zaimka "mi", s katerim novinar govori nam in hkrati v našem imenu. S tem brezdomce simbolično locira zunaj skupnosti "normalnih" ljudi, zunaj skupnosti običajnega sveta zdravega razuma (Razpotnik in Dekleva 2007, 26). Medijski diskurz tako prikazuje brezdomce kot ljudi, ki govorijo nesmisle. Kot ljudi, ki niso "naši", ki predstavljajo nevarnost tako "nam" kot sami sebi. Tako jih predstavlja diskurz dobro informiranih "udomljenih" ljudi, znotraj diskurza zdravega razuma, ki pa se s tem problemom rad ukvarja predvsem takrat, ko je zunaj slabo vreme (Razpotnik in Dekleva 2007, 26). Ugotovila sem tudi, da diskriminatorne prakse, ki jih mediji uporabljajo za prikazovanje marginaliziranih skupin in, ki jih je Pajnikova potrdila že na primeru beguncev, lahko veljajo tudi za brezdomce. Tako mediji kriminalizirajo, diferencirajo in generalizirajo brezdomce, pri tem pa ustvarjajo konsenz, ki v medijih pogosto legitimira ksenofobični diskurz. Problem medijske reprezentacije pa je v tem, da so brezdomci predvsem objekt in ne subjekt njenega diskurza. V

tem pogledu pa je družbena vloga uličnega časopisa *Kralji ulice* zelo pomembna, saj jim daje privilegirano mesto v časopisu, kjer lahko izražajo svoja mnenja, čustva, občutenja, videnja in opisujejo svoje življenjske izkušnje. Tako je diskurzivna analiza pokazala, da je podoba brezdomca v uličnem časopisu popolnoma drugačna od podobe, ki sta jo v mojem primeru slikala *Delo* in *Slovenske novice*, saj ta ponuja pogled od znotraj, ki se sliši skozi glasove brezdomcev samih. Družbena skupina, ki je sicer izključena iz polja pripovedovanja o sebi, ima tukaj vnaprej privilegirano diskurzivno izhodišče, ki jim omogoča večje vključevanje v družbo.

Literatura

- Antom. 2010. To sem jaz: Antom. *Kralji ulice* (51). Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/library/612/kralji-ulice-51-avgust-2010.pdf> (5. Avgust 2011).
- Atton, Chris. 2002. *Alternative media*. Sage Publications. London.
- Boškić, Ružica in Mojca Zajc. 1997. Brezdomstvo. *Teorija in praksa* 34 (2): 241-252.
- Dekleva, Bojan in Špela Razpotnik. 2006. *Problematika brezdomstva v Ljubljani*. Dostopno prek: http://www.kraljiulice.org/Raziskava_skrajsana.pdf (18. maj 2011).
- Dekleva, Bojan. 2008. Posebno ogrožene skupine brezdomcev. *Socialna pedagogika* 12 (1). Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/library/402/bojan-dekleva-osebno-ogrozene-skupine-brezdomcev.pdf> (26. maj 2011).
- Delo. 2009a. Smeti je manj, breg še zasvinjan, 2. april. Dostopno prek: www.delo.si/arhiv (1. junij 2011).
- --- 2010b. Požar, brezdomec in sanje o zvezdicah, 5. maj. Dostopno prek: www.delo.si/arhiv (1. junij 2011).
- Erjavec, Karmen in Melita Poler Kovačič. 2007. *Kritična diskurzivna analiza novinarskih prispevkov*. Fakulteta za družbene vede. Ljubljana.
- Fairclough, Norman. 1992. *Discourse and social change*. London: Polity.
- *International Network of Street Papers*. Dostopno prek: <http://www.street-papers.org> (9. avgust 2011).
- Jagodič, Damijan. 2009. Tudi slavni danski pravljicar je bil reven kot cerkvena miš. *Delo*, 2. september. Dostopno prek: www.delo.si/arhiv (1. junij 2011).
- Jurančič, Luna. 2006. *Bo kraljem ulice uspelo?* Prvi cestni časopis v Sloveniji. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/26/recenzije/#2> (1. junij 2011).
- Kalaba, Katarina. 2010. Vsi za enega. *Kralji ulice* (52). Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/library/613/kralji-ulice-52-september-2010.pdf> (5. avgust 2011).
- Kepa, Marko. 2010. *Kralji ulice* (53). Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/library/614/kralji-ulice-53-oktober-2010.pdf> (5. Avgust 2011).
- Klošar. 2010. Molitev. *Kralji ulice* (51). Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/library/612/kralji-ulice-51-avgust-2010.pdf> (5. avgust 2011).

- Kogovšek, Neža in Brankica Petković. 2007. *O diskriminaciji*. Priročnik za novinarke in novinarje. Dostopno prek: <http://www.mirovni-institut.si/data/tinymce/Novice/Prirocnik%20o%20diskriminaciji%20-%20final%20all.pdf> (21. maj 2011).
- Kralji ulice. 2011a. *Kdo smo*. Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/kdo-smo> (2. junij 2011)
- --- 2011b. *Metode dela*. Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/kdo-smo/metode-dela> (2. junij 2011)
- --- 2011c. *Kaj delamo? Dnevni center*. Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/kaj-delamo/dnevni-center> (27. junij 2011)
- Kuhar, Roman. 2006. *Manjšine v medijih*. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/media4citizens/studije/kuhar.pdf> (25. junij 2011).
- Ljubljana. 2011. *Brezdomci*. Dostopno prek: <http://www.ljubljana.si/si/zivljenje-v-ljubljani/zdravje-sociala/brezdomci> (1. junij 2011).
- Mihael. 2009. Joj, ti kralji.... *Kralji ulice* (32). Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/library/626/kralji-ulice-32-januar-2009.pdf> (5. Avgust 2011).
- Mljač, Natalija. 2010. Koristno za bolnike in davkoplačevalce. *Slovenske novice*, 5. julij. Dostopno prek: www.delo.si/arhiv (1. junij 2011).
- Pajnik, Mojca. 2003. Poročanje medijev o marginaliziranih skupinah. *Socialno delo in mediji* 42 (2): 87-92.
- --- 2006. Alternativni mediji. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo* (226): 149-150.
- Pavlin, Marko – Brazgotinec. 2010. Posledice pisanja. *Kralji ulice* (53). Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/library/614/kralji-ulice-53-oktober-2010.pdf> (5. avgust 2011).
- Pešl, Darko – Jerry. 2009. Moja glasba. *Kralji ulice* (35). Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/library/208/kralji-ulice-april-2009.pdf> (5. avgust 2009)
- Praš, Uroš. 2010. V novo leto brez doma, a siti. *Slovenske novice*, 4. januar. Dostopno prek: www.delo.si/arhiv (1. junij 2011).
- Razpotnik, Špela in Bojan Dekleva. 2005. *Kralji ulice – predhodno poročilo o poteku akcijske raziskave*. Dostopno prek: <http://www.zzsp.org/revija/2005/05-3-265-300.pdf> (18. maj 2011).
- --- 2007. *Na cesti – brezdomci o sebi in drugi o njih*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

- --- 2009. *Brezdomstvo, zdravje in dostopnost zdravstvenih storitev*. Dostopno prek: http://www.feantsa.org/files/freshstart/Transnational_Exchanges/ENHW/Materials/S RazpotnikBDekleva_research.pdf (21. maj 2011).
- Riko. 2009. *Kralji ulice* (37). Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/library/210/kralji-ulice-37-junij-2009.pdf> (5. avgust 2011).
- Rok. 2009. Rok. *Kralji ulice* (32). Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/library/626/kralji-ulice-32-januar-2009.pdf> (5. avgust 2011).
- *Slovenske novice*. 2009. Danes zabeleženo, 5. februar. Dostopno prek: www.delo.si/arhiv (1. julij 2011).
- --- 2010. Policista pogasila samomorilca, 26. januar. Dostopno prek: www.delo.si/arhiv (1. julij 2011).
- Šrok, Goran – Gogi. 2009. Ena veja brezdomstva je veja podnajemništva. *Kralji ulice* (47). Dostopno prek: <http://www.kraljiulice.org/library/410/kralji-ulice-47-april-2010.pdf> (5. avgust 2011).
- Šuligoj, Boris. 2010. Lastnik naj Virginio podre. *Delo*, 25. avgust. Dostopno prek: www.delo.si/arhiv (1. junij 2011).
- Torck, Daniele. 2001. Voices of Homeless People in street newspapers: a cross-cultural exploration. *Discourse and Society* 12 (3): 371–392.
- Trplan, Tomaž. 2002. *K praksi alternativnih medijev*. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/14/recenzije/#> (9. maj 2011).
- Umer, Iztok. 2009. Brezdomec mrtev v mlaki krvi. *Slovenske novice*, 19. december. Dostopno prek: www.delo.si/arhiv (1. Junij 2011).
- --- in Boštjan Celec. 2009. Umorjeni klošar nekoč tudi moril. *Slovenske novice*, 23. december. Dostopno prek: www.delo.si/arhiv (1. junij 2011).
- Zidi, Dalila. 2005. *Homeless in Paris. Emergency accomodation services and their users*. Dostopno prek: http://www.feantsaresearch.org/files/national_reports/france/2005_thematic_report_France.pdf (21. maj 2011)

Prilogi

Priloga A: Seznam analiziranih prispevkov objavljenih v *Delu* in *Slovenskih novicah*

Št.	Edicija	Datum objave	Naslov
1	Delo	9. januar 2009	Postojanka preživela praznike
2	Delo	5. februar 2009	V mest vse več "duhov"
3	Delo	4. marec 2009	Do humanitarne pomoči le nekateri
4	Delo	16. marec 2009	Po meri malih ljudi
5	Delo	27. marec 2009	Prizorišče nesreče na Čopovi končno zaščitili
6	Delo	2. april 2009	Smeti je manj, breg še zasvinjan
7	Delo	11. april 2009	V Kranju več kot 2000 ljudi nima za hrano
8	Delo	14. april 2009	Več kot 20 mrtvih v požaru v zavetišču za brezdomce na Poljskem
9	Delo	20. maj 2009	Nihče ne zmoti miru Magistrata
10	Delo	6. junij 2009	Kakor glas vpijajočega v puščavi
11	Delo	2. september 2009	Tudi slavni danski pravljicar je bil reven kot cerkvena miš
12	Delo	3. september 2009	Krizo občuti tudi Karitas
13	Delo	3. november 2009	Lesena žaga v plamenih
14	Delo	29. december 2009	V zavetišču našli drugi dom
15	Delo	28. januar 2010	Še ena plat zgodbe o brezdomcih
16	Delo	10. marec 2010	Je brezdomcu zagorela žimnica?
17	Delo	1. april 2010	Z razbito steklenico bi ji prerezal vrat
18	Delo	8. april 2010	Samo med štiri stene se ne zapreti!
19	Delo	8. april 2010	Drago Kos: Prijave morda niso resnične
20	Delo	13. april 2010	Prek stvari do ljudi - brez financ in le z dobro voljo
21	Delo	4. maj 2010	V ljudski kuhinji brezplačni topli obrok
22	Delo	5. maj 2010	Požar, brezdomec in sanje o zvezdicah
23	Delo	28. maj 2010	Poceni stvari, ki jih drugi ne potrebujejo
24	Delo	30. junij 2010	Lastnik bo moral biti potrpežljiv in v nov hotel vložiti veliko denarja
25	Delo	14. julij 2010	Še ena zgodba o neuspehu?
26	Delo	10. avgust 2010	Na kratko
27	Delo	19. avgust 2010	Posluš za sočloveka v stiski
28	Delo	20. avgust 2010	Nič več pranja, umivanja in mamil
29	Delo	25. avgust 2010	"Lastnik naj Virginio podre"
30	Delo	11. september 2010	"Vzroka za zaskrbljenost ni"
31	Delo	13. september 2010	Na Kidričevem zaradi udarcev umrl 21-letni fant

32	Delo	12. oktober 2010	Brezdomec zagorel v leseni lopi
33	Delo	15. oktober 2010	Ulica, iz katere so tri desetletja izganjali
34	Delo	28. oktober 2010	Kuharji hočejo na hitro zaslužiti
35	Delo	29. november 2010	Preventiva se že obrestuje
36	Delo	31. december 2010	Premalo neprofitnih stanovanj
37	Slovenske novice	16. januar 2009	Umetniki prisluhnili brezdomcem
38	Slovenske novice	19. januar 2009	Na kratko
39	Slovenske novice	28. januar 2009	V najhujšem mrazu živi v avtu
40	Slovenske novice	5. februar 2009	Danes zabeleženo
41	Slovenske novice	20. februar 2009	Prijatelji pravijo: Rado je mrtev!
42	Slovenske novice	13. marec 2009	Pismo morilca: Dobu vlada mafija
43	Slovenske novice	31. marec 2009	Gate zvezdnikov brezdomcem
44	Slovenske novice	19. maj 2009	Na stara leta pristal na cesti
45	Slovenske novice	2. julij 2009	Od profesorice do klošarke
46	Slovenske novice	19. december 2009	Brezdomec mrtev v mlaki krvi
47	Slovenske novice	21. december 2009	Umora brezdomca osumljeni štirje
48	Slovenske novice	23. december 2009	Umorjeni klošar nekoč tudi moril?
49	Slovenske novice	4. januar 2010	V novo leto brez doma, a siti
50	Slovenske novice	4. januar 2010	Silvestrovali na taboru
51	Slovenske novice	26. januar 2010	Policista pogasila samomorilca
52	Slovenske novice	27. januar 2010	Daleč je Romunija, še dlje je Danska
53	Slovenske novice	25. februar 2010	Pretepen zaradi kapljice
54	Slovenske novice	6. marec 2010	Od milijonarja pa do brezdomca
55	Slovenske novice	11. marec 2010	Zagorelo v Kolizeju
56	Slovenske novice	12. marec 2010	Ples je pol zdravja
57	Slovenske novice	25. marec 2010	Haloški piroman najeda Trboveljčane
58	Slovenske novice	25. marec 2010	Brezdomci niso več ogrožena vrsta
59	Slovenske novice	9. april 2010	Na vesti okrutnih morilcev še klošar?
60	Slovenske novice	22. april 2010	Za sinovo smrt izvedela po 4 dneh
61	Slovenske novice	5. maj 2010	Imeti ali ne imeti
62	Slovenske novice	27. maj 2010	Krvavi večer v hiši strahov
63	Slovenske novice	5. julij 2010	Koristno za bolnike in davkoplačevalce
64	Slovenske novice	4. september 2010	Po tri leta zapora za pretep do smrti
65	Slovenske novice	3. november 2010	Gladuje pred vrati v Paradiž

Priloga B: Seznam analiziranih prispevkov objavljenih v *Kraljih ulice*

Št.	Avtor	Edicija	Naslov
1	Rok	januar 2009	Rok
2	Mihael	januar 2009	Jož, ti kralji...
3	Cime	januar 2009	Ulični faks, 5. dan ; četrtek 22.2.2007
4	Kralj O' Tone Prvi	februar 2009	O' Tone Prvi
5	Nona	februar 2009	Sobivanje raznolikih svetov
6	J.	februar 2009	Beraška palica
7	Marko Nakrić	februar 2009	prodajanje kraljev v Celju
8	Rajko	februar 2009	Praznovanje novega leta
9	Jann	februar 2009	Trnovo - kraj nesrečnega imena
10	Goran Šrok - Gogi	februar 2009	Poročen s flašo
11	Iva Tisa	april 2009	Zakrito, prikrito, odkrito ali odkrito, prikrito, zakrito
12	Matilda M. Dobro	april 2009	Z glavo v Indiji in nogami v Ljubljani
13	Darko Pešl - Jerry	april 2009	Moja glasba
14	Kapetan Aleš V., Tomislav Gruden - GTS in Anja Žnidaršič	oktober 2009	Odisejada na Dansko
15	Primož 93	oktober 2009	O svobodi
16	Marko Nakrić	oktober 2009	Prodaja kraljev - vsepovsod v različnih situacijah
17	Marko Nakrić	oktober 2009	Kraljev ne dam niti za 50 evrov
18	Aleš V. in Tomislav Gruden - GTS	oktober 2009	Streha nad glavo
19	Anči	oktober 2009	Moj dom
20	Iva Tisa	december 2009	Zmrzal brezdomstva
21	Urša Cerar	december 2009	Brezdomec
22	Marko Pavlin - Brazgotinec	december 2009	Začetek konca - močno upam - sarkazma
23	Taubi (včasih se podpiše tudi Tomaž Golob)	januar 2010	Taubi, 10. Del
24	Roman	januar 2010	Resnična 32
25	Roman	januar 2010	Resnična 33
26	Marko Nakrić	januar 2010	Bom pa jaz kupila Kralje
27	Marko Nakrić	januar 2010	Koncesija za prodajo Kraljev
28	Ferdinand	januar 2010	Jaz nisem Nandi, jaz sem Ferdinand
29	Veliki Kralj Roman in Mali kralj Žigažaga	januar 2010	Kralj in Kralj
30	Saša H.	februar 2010	Moje življenje
31	Trier	februar 2010	Silvestrovanje brezdomcev v Vincencijevem domu na Taboru

32	Igor	februar 2010	Dnevnik
33	Kavica	marec 2010	Pismo bogu
34	Klošar	marec 2010	Zgodba o ljudeh
35	Marko Nakrić	marec 2010	Prepoved prodaje Kraljev na tržnici Koseze
36	Gwen	marec 2010	Dnevnik bojevnice luči
37	Anči	april 2010	Začetek
38	Goran Šrok - Gogi	april 2010	Ena veja brezdomstva je veja podnajemništva!
39	Nuša in Marko Nakrić	maj 2010	Sužnja človeške pokvarjenosti, 3. del
40	Katarina Kalaba	maj 2010	Najlepša pot je naprej
41	Taubi (včasih se podpiše tudi Tomaž Golob)	maj 2010	Torej, se spleča iskati službo? Imeti moraš jajca in to nenavadna, ampak jeklena
42	Klošar	junij 2010	Propad kapitalizma
43	Cux	junij 2010	Antiglobal
44	Pesem neznanega avtorja najdena v Prešernovem gaju v Kranju	junij 2010	ni naslova
45	Ančka	junij 2010	Ptičje petje
46	Nataša Dembrsky, posthumno	junij 2010	Neko noč
47	Anči	junij 2010	Anekdota iz prodaje na Čopovi ulici
48	Marko Nakrić	junij 2010	Nova lokacija?
49	Marko Pavlin	julij 2010	Teksti in njihovi avtorji o sebi in svojem delu
50	Roman	julij 2010	Nogometasi se predstavijo
51	Rajko	julij 2010	Kralji ulice lepi spomini
52	Antom	avgust 2010	To sem jaz: Antom
53	Žigažaga	avgust 2010	Svetovno televizijsko prvenstvo
54	Klošar	avgust 2010	Molitev
55	Leon	avgust 2010	Danes sem podilal zadnji pek
56	Katarina Kalaba	september 2010	Vsi za enega
57	Marko Nakrić	september 2010	Sužnja človeške pokvarjenosti, 6. del
58	Marko Pavlin - Brazgotinec	oktober 2010	Posledice pisanja
59	Zoran Hočevar	oktober 2010	Denar
60	Gogi	oktober 2010	Nihče ne ve
61	Marko Kepa	oktober 2010	ni naslova
62	Marko Nakrić	november 2010	Če imate 5,50 € za karto
63	Marko Nakrić	november 2010	V Stož'ce po rož'ce, not padu lajv, 18. 9. 2010
64	Anica Kozjek	december 2010	Mrzlo a veselo
65	Peter Pitambar Pangerc	december 2010	Pesem za december